

Naturvårdsverket

Parter: Boliden Mineral AB

Målet gäller: ansökan om upphävande eller ändring av villkor enligt 24 kap 13 § miljöbalken, villkor 8 i dom 2020-04-30, mål M 2868-19

Bifogar dom i mål M 152-21.

Mark-och miljödomstolen vill särskilt uppmärksamma er på att bifogad dom rör en industriutsläppsverksamhet.

Har ni frågor?

På webbplatsen finns information om domstolen och om handläggningen. Kontakta oss gärna vid frågor – ni når oss enklast per telefon 090-17 21 00.

Helena Nord

Bifogade handlingar: aktbilaga 24 (mål M 152-21)

Sida 1 (av 1)

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress

Nygatan 45

Telefon

090-17 21 00

Öppettider

måndag–fredag

08:00–16:00

Postadress

Box 138

901 04 Umeå

E-post

mmd.umea@dom.se

Webbplats

www.domstol.se, Info om vår
personuppgiftsbehandling:

www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta oss

PARTER

Sökande

Boliden Mineral AB, 556231-6850
932 81 Skelleftehamn

Ombud: Advokaterna [REDACTED] och [REDACTED]
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 4291
203 14 Malmö

Motpart

Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå

SAKEN

Ändring av villkor enligt 24 kap 13 § miljöbalken i tillståndet för Boliden Mineral AB:s verksamhet i Aitikgruvan – villkor 8 i deldomen den 30 april 2020, mål M 2868-19

Avrinningsområde: Kalixälven (4)
Koordinater (SWEREF 99 TM): N: 7449270 E: 755438

DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom den 30 april 2020 i mål nr M 2868-19 förordnar mark- och miljödomstolen att villkor nr 8 rörande bl.a. nytt vattenmagasin vid Aitikgruvan i Gällivare kommun, ska ha följande lydelse (ändringen kursiverad):

8. Klarningsmagasinets dammar ska höjas till tillståndsgiven höjd senast vid utgången av år 2017. Det nya vattenmagasinet ska vara anlagt senast vid utgången av år 2028. Vattenhanteringen ska planeras och bedrivas så att

bräddning till recipient minimeras.

Boliden Mineral AB ska senast vid utgången av år 2020 till tillsynsmyndigheten redovisa den slutliga utformningen av dammarna för vattenmagasinet. Av redovisningen ska framgå hur utformningen av dammarna, i tillämpliga delar, uppfyller vad som föreskrivs i RIDAS och GruvRIDAS i fråga om bl.a. filterregler, säkerhetsfaktorer för dammstabilitet och efterbehandlingsfas. Tillsynsmyndigheten får om det finns särskilda skäl medge att redovisningen sker senare.

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom den 3 oktober 2014 i mål nr M 3093-12 skjuter domstolen fram arbetstiden för de tillståndsgivna arbetena vid damm V1 samt utskoven vid damm V1 till den 31 december 2028.

BAKGRUND

Umeå tingsrätt, mark- och miljödomstolen, lämnade genom deldom den 3 oktober 2014 i mål nr M 3093-12 Boliden Mineral AB (Boliden) tillstånd (miljötillståndet) till nuvarande och utökad verksamhet vid Aitikgruvan i Gällivare kommun med bl.a. brytning och anrikning av malm upp till en mängd av 45 miljoner ton per år. I villkor 8 för tillståndet föreskrevs följande.

8. Klarningsmagasinets dammar ska höjas till tillståndsgiven höjd senast vid utgången av år 2017. Det nya vattenmagasinet ska vara anlagt senast vid utgången av år 2020. Vattenhanteringen ska planeras och bedrivas så att bräddning till recipient minimeras.

Mark- och miljödomstolen sköt herefter genom dom den 30 april 2020 i mål M 2868-19 fram tidpunkten då vattenmagasinet senast skulle vara anlagt till utgången av år 2022.

Enligt mark- och miljödomstolens dom den 3 oktober 2014 skulle arbetena som omfattades av domen vara utförda inom tio år från det att denna hade vunnit laga kraft, annars skulle tillståndet förfalla. Domen vann efter överklagande laga kraft den 19 februari 2016.

Boliden Mineral AB har nu inkommit med en ändringsansökan i fråga om när vattenmagasinet senast ska anläggas. Bolaget yrkade inledningsvis bl.a. att villkor 8 skulle upphävas och anförde att villkoret inte längre behövdes. Bolaget har dock efter synpunkter från länsstyrelsen och med hänvisning till en kommande tillståndsprövning av den samlade verksamheten vid Aitikgruvan återkallat yrkandet om upphävande av villkor 8.

YRKANDEN M.M.

Boliden Mineral AB har, såsom talan slutligen har bestämts, yrkat att mark- och miljödomstolen, med stöd av 24 kap. 13 § miljöbalken, ändrar villkor 8 enligt

domstolens dom den 30 april 2020 i mål M 2868-19 så att det ges följande lydelse (ändring kursiverad).

8. Klarningsmagasinets dammar ska höjas till tillståndsgiven höjd senast vid utgången av år 2017. Det nya vattenmagasinet ska vara anlagt senast vid utgången av år 2028. Vattenhanteringen ska planeras och bedrivas så att bräddning till recipient minimeras.

Boliden Mineral AB ska senast vid utgången av år 2020 till tillsynsmyndigheten redovisa den slutliga utformningen av dammarna för vattenmagasinet. Av redovisningen ska framgå hur utformningen av dammarna, i tillämpliga delar, uppfyller vad som föreskrivs i RIDAS och GruvRIDAS i fråga om bl.a. filterregler, säkerhetsfaktorer för dammstabilitet och efterbehandlingsfas. Tillsynsmyndigheten får om det finns särskilda skäl medge att redovisningen sker senare.

Boliden Mineral AB har vidare yrkat att mark- och miljödomstolen, med stöd av 24 kap. 2 § miljöbalken, förlänger arbetstiden för de tillståndsgivna arbetena vid damm V1 samt utskoven vid damm V1 till den 31 december 2028.

Länsstyrelsen har inte haft någon erinran mot Boliden Mineral AB:s yrkanden.

ANSÖKAN

Allmänt om vattenhanteringen vid Aitikgruvan

Inom verksamheten vid Aitikgruvan uppstår, efter att värdemineralen utvunnits från malmen, en restprodukt i form av anrikningssand. Anrikningssanden deponeras i ett sandmagasin.

I anrikningsprocessen vid verksamheten används stora mängder vatten. Överskottsvatten pumpas tillsammans med anrikningssanden till sandmagasinet. Dit pumpas även vissa andra vatten som samlas upp inom gruvområdet och som behöver särhållas. I sandmagasinet sedimenterar sanden, samtidigt som vattnet rinner vidare till klarningsmagasinet, där ytterligare sedimentation av partiklar sker. Från klarningsmagasinet pumpas vattnet tillbaka till anrikningsverket för att återanvändas som processvatten.

Normalt finns ett överskott av vatten i vattenbalansen sett över ett helår, vilket medför att det finns ett behov av att brädda vatten. Under vintertid råder dock underskott i vattenbalansen, till följd av att vattenmassor binds upp i snö och is, vilket medför att vattennivån i klarningsmagasinet sjunker då processvatten tas ut. Magasinet fylls sedan upp vid snösmältning och överskottet släpps ut i recipienten, bäcken Leipojoki.

Anläggandet av det nya vattenmagasinet

I den tillståndsansökan som låg till grund för miljötillståndet ansökte Boliden om tillstånd att få uppföra det nya vattenmagasinet. Syftet med det nya vattenmagasinet var dels att ta emot och vid behov rena vatten från magasinet för högsavlig anrikningssand, dels att öka mängden vatten som kan magasineras inom industriområdet och därigenom minska mängden vatten som behöver bräddas till recipient. Vattenmagasinet har därför projekterats på så sätt att det består av två delar, benämnda VR-magasinet respektive VM-magasinet, med en avskiljande damm (benämnd VR-dammen) mellan de två delarna. VR-magasinet fungerar som ett klarningsmagasin för processvatten, med möjlighet att rena vatten innan det förs vidare i systemet, medan VM-magasinet är avsett att fungera som en extra lagringsvolym.

Det bör noteras att Boliden, i ansökningshandlingarna som låg till grund för miljötillståndet, beskrev uppförandet av vattenmagasinet respektive delar som möjliga alternativ, som Boliden avsåg att utnyttja för det fall det uppstår ett behov av respektive anläggning. I tillståndsansökan angav Boliden bland annat att effekterna av ett utbyggt klarningsmagasin behövde utvärderas för att avgöra om behov av ett vattenmagasin föreligger. Anläggandet av VR-dammen beskrivs i den till ansökan bifogade tekniska beskrivningen för dammarna, där det bland annat anges att vatten från VR-magasinet kan bräddas till befintligt klarningsmagasin, befintlig utsläppspunkt nedströms damm I-J eller till det eventuella vattenmagasinet (dvs. den del av vattenmagasinet som Boliden numera benämner VM-magasinet).

Miljötilståndet omfattar också anläggande av ett utskov i damm VR med utskovskanal.

Genom villkor 8 har Boliden ålagts att anlägga vattenmagasinet, innefattande såväl VR-magasin som VM-magasin. Anläggandet av VR-magasinet påbörjades år 2018 och färdigställdes år 2020. Anläggandet av VM-magasinet yttre damm, V1, har inte påbörjats. Boliden har i december 2020 redovisat utformningen av dammarna för Länsstyrelsen i Norrbottens län i enlighet med andra stycket i villkor 8.

Som ett led i detaljprojekteringen av vattenmagasinet har Boliden – genom modelleringar – fortlopande uppdaterat vattenbalansen för Aitikgruvan. De modelleringar som genomfördes år 2019 och redovisades i samband med att Boliden samma år ansökte om ändring av villkor 8, visade bl.a. att inget vatten skulle brädda ut från vattenmagasinet till klarningsmagasinet förrän tidigast år 2025. Inom ramen för den prövningen aviserades att Boliden såg möjligheter att tillgodose syftet med vattenmagasinet med betydligt mindre miljöpåverkan i ett scenario där VM- magasinet inte skulle byggas, och att frågan kunde komma att behöva hanteras genom ytterligare ett prövningsförfarande. Vidare anförde Boliden att frågan behövde utredas ytterligare med avseende på vattenbalans och tekniska, ekonomiska, miljömässiga och juridiska frågor.

Boliden har nu, i enlighet med vad som aviserades vid föregående prövning, ytterligare utrett behovet av ett vattenmagasin. Boliden har identifierat ett antal omständigheter som inte var kända då Miljötilståndet meddelades, och som har stor betydelse för behovet av – och tillgången till – processvatten:

- Anrikningsprocessen har optimerats vilket har lett till att vattenbehovet har minskat med cirka 20 %.
- Boliden har ökat regleringsmöjligheterna – och därigenom även den tillgängliga vattenmängden – i klarningsmagasinet.
- Det finns möjligheter att inom ramen för Miljötilståndet även öka regleringsmöjligheten från VR-magasinet, vilket kommer att medföra att

vattnet i VR-magasinet kan utnyttjas mer effektivt och därigenom ytterligare öka den tillgängliga vattenmängden i klarningsmagasinet.

Utöver de ovan angivna omständigheterna ska det noteras att Boliden har ansökt om tillstånd för ett nytt dagbrott i Liikavaara (mark- och miljödomstolens mål M 2672-18). Länshållningsvattnet och det uppsamlade dagvattnet från Liikavaara kommer, om gruvan kommer i produktion, att pumpas in i Aitiks vattenhanteringssystem. Verksamheten i Liikavaara kommer i så fall ytterligare förbättra förutsättningarna att hushålla med processvatten.

De förändrade förutsättningarna medför sammantaget att Boliden kan minimera behovet av inpumpning av råvatten och därmed även utsläppen från Aitik till recipient utan att bygga VM-magasinet. Utredningarna ger därför vid handen att VM-magasinet, om det byggs, endast kommer att leda till att en stor volym vatten innehålls i systemet under gruvans hela drifttid utan att detta vatten kommer till nytta i processen.

Anläggandet av vattenmagasinet innebär att en ny, mer än en kilometer lång damm (damm V1) måste uppföras till en kostnad av hundratals miljoner kronor, och därefter vidmakthållas under gruvans drifttid. Anläggandet av damm V1 kräver stora mängder naturresurser i form av bl.a. morän, som måste utvinnas i gruvans närområde. Driften av VM-magasinet innebär därtill att de säkerhetsrisker som är förknippade med att dämna upp stora mängder vatten måste hanteras under VM-magasinet drifttid.

Ändring av villkor 8

Mot bakgrund av resultatet av de utredningar som presenteras i denna ansökan, måste det anses godtagbart att Boliden avvaktar med uppförandet av vattenmagasinet.

Syftet med vattenmagasinet är dels att ta emot och vid behov rena vatten från magasinet för högsvavlig anrikningssand, dels att öka mängden vatten som kan magasineras inom industriområdet och därigenom minska mängden vatten som

behöver bräddas till recipient. Kravet på utbyggnaden av vattenmagasinet är därmed direkt relaterat till den miljöfarliga verksamheten.

Länsstyrelsen har önskemål om att frågan om behovet av VM-magasinet ska återaktualiseras vid den kommande tillståndsprövningen. Boliden uppfattar att länsstyrelsen menar att bolaget ska åläggas att uppföra magasinet, såvida inte mark- och miljödomstolen vid en kommande tillståndsprövning av Aitikgruvan gör en annan bedömning av det långsiktiga behovet av magasinet. Boliden kan se praktiska fördelar med länsstyrelsens förslag, eftersom mark- och miljödomstolen då kan göra en samlad bedömning av den miljöfarliga verksamheten och behovet av skyddsåtgärder, däribland vattenmagasinet.

Om mark- och miljödomstolen vid nästa tillståndsprövning bedömer att vattenmagasinet ska uppföras, menar länsstyrelsen – såvitt bolaget förstår – att vattenmagasinet ska uppföras med stöd av det nu gällande tillståndet. Det förutsätter att den i villkor 8 angivna tidpunkten för när vattenmagasinet ska vara uppfört förskjuts framåt i tiden och att arbetstiden för de tillståndsgivna arbetena vid damm V1 samt utskoven vid damm V1 också förlängs i motsvarande mån. Boliden avser ge in en tillståndsansökan till mark- och miljödomstolen under år 2021. Med hänsyn till handläggningstiden i mark- och miljödomstolen samt eventuella överklaganden är en rimlig uppskattning att avgörandet kan vinna laga kraft i slutet av år 2024 (som tidigast). Om det nya tillståndet skulle innehålla ett motsvarande villkor om byggnation av vattenmagasinet behöver Boliden därefter fyra år för detaljprojektering, upphandling och byggnation. Vattenmagasinet kan därmed förväntas kunna färdigställas vid utgången av år 2028.

Skäl för en förlängning av arbetstiden

Arbetstiden enligt det gällande grundtillståndet för uppförande av dammanläggningar m.m. vid Aitikgruvan löper ut den 19 februari 2026. För det fall mark- och miljödomstolen förskjuter färdigställandet av vattenmagasinet till utgången av år 2028 i enlighet med bolagets yrkande, behöver även arbetstiden för de tillståndsgivna arbetena vid damm V1 samt utskoven vid damm V1 förlängas till

den 31 december 2028. Boliden framställer av denna anledning ett yrkande om förlängning av arbetstiden.

Om tillståndshavaren visar att denne har giltigt skäl för dröjsmålet eller att synnerliga olägenheter skulle uppstå om tillståndet förfaller, kan tillståndsmyndigheten enligt 24 kap. 2 § 2 st. miljöbalken förlänga arbetstiden med högst tio år. Boliden utvecklar i det följande skälen för att arbetstiden bör förlängas till den 31 december 2028.

Boliden har giltiga skäl för dröjsmålet. De av bolaget redovisade utredningarna visar att uppförandet av VM-magasinet inte kommer att medföra några miljövinster utan enbart omotiverade risker och kostnader. Mot denna bakgrund måste det åtminstone anses godtagbart att Boliden avvaktar med uppförandet av magasinet till dess att samtliga frågor rörande vattenhanteringen vid Aitikgruvan har kunnat bedömas i ett sammanhang (dvs. vid den kommande tillståndsprövningen). Boliden kan inte se att några motstående intressen påverkas av förlängningen av arbetstiden.

Vidare skulle synnerliga olägenheter uppstå om tillståndet förfaller. Boliden har färdigställt den första delen av vattenmagasinet (VR-magasinet), men inte ännu färdigställt den andra delen av vattenmagasinet (VM-magasinet). Om Boliden påbörjar projektering, upphandling och uppförande av VM-magasinet först i slutet av 2024 finns det en uppenbar risk att arbetena inte hinner färdigställas innan arbetstiden löper ut. Enligt förarbetena till miljöbalken kan ”synnerliga olägenheter” i allmänhet antas uppstå i situationer likt den aktuella, då en vattenverksamhet har påbörjats men inte ännu hunnit avslutas (se prop. 1997/98:45, del 2, s. 254). Arbetstiden bör därmed förlängas även av detta skäl.

INKOMNA YTTRANDEN

Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har meddelat att de avstår från att yttra sig.

Länsstyrelsen har inkommit med yttranden i målet och har slutligen uppgett i huvudsak följande. Länsstyrelsen ser positivt på att bolaget har valt att frånfalla sitt förstahandsyrkande om upphävande av villkor 8 till förmån för att endast tiden för när vattenmagasinet ska vara uppfört ska förskjutas framåt och att arbetstiden för de aktuella arbetena ska förlängas i motsvarande mån.

Länsstyrelsen bedömer vidare att de skäl som bolaget har redogjort för som grund för den förlängda arbetstiden, däribland i fråga om bedömd tidsåtgång för detaljprojektering, upphandling och byggnation för magasinet är rimlig.

Länsstyrelsen bedömer således att bolaget har redovisat tillräckliga skäl för framställda yrkanden.

DOMSKÄL

Efter ansökan av tillståndshavaren får tillståndsmyndigheten enligt 24 kap. 13 § andra stycken punkten 2 miljöbalken besluta att ändra eller upphäva bestämmelser och villkor i en tillståndsdom eller ett tillståndsbeslut. Villkor får dock upphävas eller mildras endast om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt, eller om ändringen påkallas av omständigheter som inte förutsågs när tillståndet gavs.

Boliden har ansökt om ändring av villkor 8 för bolagets gruvverksamhet i Aitik i Gällivare kommun. Ändringen avser tidpunkten för när det nya vattenmagasinet ska vara anlagt och att tiden ska förlängas med sex år, till utgången av år 2028. Det kan i detta sammanhang tilläggas att domstolen i närtid genom dom den 30 april 2020 i mål nr M 2868-19 redan har förlängt tidpunkten med två år till utgången av år 2022 och att bolaget nu på nytt ansöker om ytterligare tid.

Bolaget har som skäl för ändringen av villkor 8 uppgett att det sedan när tillståndet meddelades har skett betydande förändringar av de förutsättningar som ligger till grund för modelleringen av vattenbalansen och i förlängningen behovet av vattenmagasinet. Boliden har uppgett att bolaget har minskat vattenbehovet i

anrikningsverket och ökat den tillgängliga vattenmängden i klarningsmagasinet. Boliden har dessutom uppgett att det finns möjlighet att göra vatten i VR-magasinet tillgängligt för produktionen. Dessa omständigheter kunde enligt bolaget inte förutses när miljötillståndet gavs. Länsstyrelsen har godtagit bolagets bedömningar och uppgett att bolaget har anfört tillräckliga skäl till stöd för yrkandet.

Mark- och miljödomstolen finner att de skäl som har anförts i fråga om att flytta fram tidpunkten för anläggandet av vattenmagasinet bör godtas. Förutsättningarna för att ändra villkoret enligt 24 kap. 13 § miljöbalken är enligt domstolens bedömning uppfyllda. Bolagets yrkande om ändring av villkor 8 ska därför bifallas.

Enligt 24 kap. 2 § miljöbalken förfaller tillståndet, om bl.a. tillståndshavaren inte iakttar de bestämmelser som har meddelats i tillståndsdomen eller tillståndsbeslutet i fråga om den tid inom vilken arbetena ska vara utförda. Enligt bestämmelsens andra stycke kan tillståndsmyndigheten förlänga tiden med högst tio år, om tillståndshavaren visar att denne har giltigt skäl för dröjsmålet eller att synnerliga olägenheter skulle uppstå om tillståndet förfaller.

Tidpunkten för anläggandet av vattenmagasinet ska som framgår ovan flyttas fram. Det har framkommit att det finns en risk för att den nu gällande arbetstiden löper ut innan vattenmagasinet är färdigställt. Enligt mark- och miljödomstolen kan det antas att synnerliga olägenheter skulle uppstå om tillståndet förfaller innan vattenverksamheten och anläggandet av vattenmagasinet har hunnit färdigställas. Bolagets yrkande om förlängning av arbetstiden ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 7 oktober 2021.

Magnus Bygdemark

Lena Nilsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Magnus Bygdemark och tekniska rådet Lena Nilsson.

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.